

ВСТАВНІ СЛОВА ТА ВИСЛОВИ

Вставними є слова (словосполучення, речення), які граматично не пов'язані з членами речення і виражають ставлення мовця до висловленого, його оцінку, характеризують спосіб оформлення думки і т. д. Вставні слова не несуть нової інформації, а лише певним чином оцінюють, уточнюють основне повідомлення. На письмі виділяємо комами з обох сторін.

Групи	Приклади
Виражають упевненість, невпевненість, сумнів	безумовно, безперечно, без сумніву, певна річ, правда, здається, видно, мабуть, може, очевидно, може бути, либонь, а може, правду кажучи, щоправда, сподіваюся
Виражають задоволення, незадоволення, радість, жаль, здивування	на щастя, на диво, слава Богу, на жаль, як на зло, на сором, чого доброго, як навмисне, як на біду, дивна річ
Указують на джерело повідомлення	по-моєму, по-твоєму, кажуть, як кажуть, мовляв, на мою думку, бачу, по-вашому, як відомо, на думку..., за словами...
Указують на зв'язок думок, послідовність викладу	по-перше, по-друге, нарешті, до речі, між іншим, крім того, навпаки, отже, наприклад, інакше кажучи, таким чином, значить, виходить, однак, проте
Привертають увагу співрозмовника	чуєте, бачиш, уяви собі, зверніть увагу, майте на увазі, між нами кажучи, зрозумійте, даруйте

*Треба хліба людині й металу,
Треба музики і п'єдесталу,
Та, **мабуть**, над усе до загину
Треба віри людині в людину
(Забаштанський).*

*А в хлібороба, **звісна річ**, роботи — як
води, від снігу до снігу (Федорів).*

*З **Копачів** я, **бачте**, родом (Білоус).*

*І, **можливо**, моє серце-проміння
Зловить в свої долоні дитина
І всміхнеться (Братунь).*

*Погане, **я чував**, життя собаче,
Недобре ж і Вовкам (Глібов).*

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!

- Вставні конструкції не є членами речення, тобто не відповідають на жодне питання в реченні: *Коні, кажуть, сліпнуть у шахтах — вставне слово. Кажуть люди, кажуть, що я файна дівка — присудок.*
- **! У реченні вставні слова виділяються з обох боків комами !**
- Якщо вставні конструкції входять до складу відокремлених членів речення, то вони **не виділяються** комами: *Десь далеко, **мабуть** під Черніговом, глухо гули гармати.*

- **Ніколи не є вставними і не виділяються комами такі слова:** *ніби, нібито, мовби, немовби, неначе, все-таки, адже, от, тільки, принаймні, навіть, між тим, за традицією, буквально, якби, майже, при тому, при цьому, часом, тим часом, до того ж, приблизно, якраз, як-не-як, тобто, особливо: Злива тривала майже годину.*
- Значення, які властиві вставним словам, можуть виражатися і **цілими реченнями**.
 1. *Як ми вже знаємо, по дорозі з Харкова Гребінка зупинився в Кременчуці (П. Жур).*
 2. *Ну а ви, я бачу, здружилися (М. Трублаїні).* До основного речення вставне речення приєднується за допомогою сполучника або без нього.
- Якщо сполучник **а** (рідше **але**) відноситься до вставного слова, він комою **не виділяється** — **а власне, а втім, а може** тощо:

*Чи не вкажете мені яких творів про методи етнографічні, **а власне**, про способи записування народних пісень? (Леся Українка).*
- Деякі **дієслова** (*здається, кажуть, думаю*), **прислівники** (*звичайно, видно, можливо*), **іменники** (*правда, на жаль, на щастя*) тощо в реченні можуть виконувати **різні функції** - **бути членами речення і вставними словами**. Якщо до слова в реченні можна поставити питання від інших слів, то воно не вставне і виділяти його комами не потрібно.

ПОРІВНЯЙТЕ:

1. Там кажуть усю правду.	1. Там, кажуть , сонце спати лягає.
2. Максим може вам заспівати.	2. Я, може , вам заспіваю?
3. Здалеку видно плесо річки. збудовано.	3. Будинок тут, видно , недавно
4. У нижчеподаній статті я, звичайно , не охоплюю всіх проблем розвитку української мови (М. Рильський).	4. Концерт звичайно закінчується о 10 годині.
5. Ці слова, до речі , викликають сумнів	5. Ці слова сказано до речі .

СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ

Вставні слова (словосполучення, речення) вживаються в **різних стилях мови**. У науковому та публіцистичному здебільшого вживаються ті з них, що вказують на порядок висловлення думки, джерело інформації, достовірність висловленого тощо.